

Komisija za dugometražni dokumentarni film u cilju podizanja i standardizacije nivoa kvaliteta prijava na Konkurs za sufinansiranje produkcije dugometražnih dokumentarnih filmova daje sledeći pregled 39 prijavljenih projekata koje je razmotrila. Od prijavljena 42 projekta, 2 su odbijena jer ne ispunjavaju formalno-pravne uslove konkursa, i 1 je povučen nakon što je komisija tražila dodatnu dokumentaciju.

U svom radu komisija se rukovodila Uputstvima za izbor projekata u kinematografiji koji su navedeni u pravilniku Filmskog Centar Srbije, koji upućuju komisiju da ocenjuje sledeće elemente projekata:

1. Kvalitet tritmenta/scenarija

- originalnost i atraktivnost teme i sadržaja

Kada se 39 razmotrenih projekata grupišu po temi:

9 projekata tematski obrađuju ličnosti i događaje iz nacionalne istorije koji se dešavaju u periodu iz kojeg nema dovoljno arhivskih materijala. Problem koji komisija uočava je neoriginalan pristup scenariju, rediteljskim postupcima i vizuelizaciji, iz kojih proističe da autori posežu igranim rekonstrukcijom događaja, kao prvim i jedinim rešenjem. Za pojedine teme predložene u ovim scenarijima, pogotovu one koje tretiraju period prvog i drugog svetskog rata, komisija konstatuje da iako su one od nesumnjivog značaja, ne ispunjavaju kriterijum originalnog pristupa temi.

9 projekata tematski su portreti poznatih ličnosti iz domaće javne scene (živih i preminulih), pre svega iz sveta muzike, filma i sporta. Komisija pozdravlja one projekte koji su koncept biografskog filma nadogradili, dajući filmu dodatnu dimenziju pristupom kojim portret postaje prilika da se istraže univerzalnije teme.

Komisija pozdravlja raznolikost tema ostalih projekata, od dokumentarnih filmova ispričanih iz prvog lica (first-person), preko verité filmova koji nas odводе u različite događaje i sredine u Srbiji i inostranstvu, do istraživačkih tema koje teže da naprave korak od novinarske prema autorskoj formi.

- uočljiv autorski stav

Komisija konstatuje velik broj projekata sa upečatljivom rediteljskom eksplikacijom, međutim takođe nalazi da u nizu projekata sa istorijskom tematikom, sinopsis filma zapravo predstavlja prepričavanje istorijskog sleda događaja i ne otkriva damaturški i vizuelni koncept, niti autentični autorski stav.

Komisija naglašava autorima da nije neophodno priložiti scenario u raspisanoj zamišljenoj dijaloški formi sličnoj igranim scenarijima, već im sugeriše da dramaturgiju predstave scenosledom/tritmentom ili drugim oblikom koji pogoduje konceptu filma, a Filmskom centru Srbije sugeriše da u konkursnoj dokumentaciji reč scenario zameni scenosledom.

- očekivana privlačnost filma za domaći i međunarodni kulturni prostor

Komisija smatra da iz obimne grupe projekata koji obrađuju značajne teme iz domaće istorije i aktuelne događaje u Srbiji, mali broj prevazilazi lokalne okvire u koncipiranju načina na koji će ta tema moći da komunicira sa međunarodnom publikom.

2. Ocena reditelja

- ocena rediteljskog koncepta

RAZVOJ

Komisija je, pored 6 filmova predloženih za finansiranja, naznačila i **8 projekata** kojima preporučuje da konkurišu na fondovima za razvoj Filmskog Centra Srbije (konkurs za razvoj scenarija, ili konkurs za razvoj projekta). Ovim komisija konstatuje veliki broj projekata koji su konkursu za sufinansiranje produkcije filma pristupili sa nedovoljno razvijenim projektom.

Od 39 projekata

28 projekata nije konkurisalo ni na kakav fond ili program za razvoj

7 projekata je navelo da je dobilo finansiranje za razvoj, na lokalnom ili nacionalnom nivou (mada nisu svi podneli dokumentaciju kojom se ovo dokazuje)

4 projekta je predstavljeno na međunarodnim pitching forumima ili trening programima koje finansira Creative Europe-MEDIA, na kojima su 2 projekta čak osvojila i nagrade za razvoj projekta, i ovo je trend koji komisija podržava i posmatra kao neophodan korak u probnoj domaćih dokumentarnih projekata na međunarodnom planu.

Od 39 projekata

18 projekata je imalo navedena imena sagovornika/likova u filmu

11 projekata je u sinopsisu navelo tek kategoriju likova odnosno saradnika, uz naznaku da će ih tražiti kada uđe u fazu produkcije (što je dodatni indikator da bi im pre svega trebalo finansiranje faze razvoja i dodatna razrada i istraživanje)

Komisija posebno ističe da je **5 projekata** navelo svetski poznate ličnosti kao sagovornike odnosno učesnike u filmu, a da je samo jedan projekat imao pisma od strane navedenih ličnosti u kom potvrđuju da su upoznati sa projektom i prepoznaju njegov značaj. Komisija ukazuje autorskim i producentskim timovima da bi za projekte ovakvih ambicija prijava bila značajno ojačana dokazima o kontaktima sa ličnostima koje navode u svojim sinopsima.

VIZUELNI MATERIJAL

Iako prema konkursnim pravilima vizuelni materijal ne predstavlja obaveznu komponentu prijave, komisija konstatuje da foto i video materijal značajno olakšava uvid u zrelost rediteljskog koncepta. Uzimajući u obzir uvođenje konkursa za razvoj projekata, koji omogućava autorima da obezbede sredstva za probna snimanja i izradu vizuelnog materijala (moodboard/work sample/pitching trailer) koji su sada standardi u svetu finansiranja dokumentarnih filmova, komisija preporučuje Filmskom centru Srbije da razmotri da vizuelni materijal postane obavezna komponenta konkursa za produkciju.

Od 39 projekata

20 projekata nije sadržalo nikakav vizuelni materijal, i bilo je čisto tekstualno.

7 projekata je sadržalo foto materijal glavnih likova, lokacija, vizuelnog koncepta.

12 projekata je imalo video materijal, u obliku izbora snimljenog materijala ili pak izmontiranog trejlera.

Tokom procesa odlučivanja, komisija je od **6 projekata** zatražila dopunu prijave u vidu dostavljanja izbora iz snimljenog materijala, što je značajno ojačalo njihove prijave, i komisiji omogućilo uvid u rediteljski koncept.

- opus reditelja

Iako prema konkursnim pravilima nije naznačeno da prethodni radovi reditelja predstavljaju komponentu prijave, komisija smatra da je to neophodno, i savetuje Filmskom centru Srbije da se u narednim konkursima uvede obavezna prijava jednog ili više prethodnih radova autora koji se prijavljuje na konkurs za produkciju dugometražnog dokumentarnog filma.

Od 39 projekata, na ovaj konkurs, samo **5 projekata** je u prijavi podnelo i online link za gledanje prethodnih radova reditelja.

- gledanost, nagrade (inostrane, domaće), festival

Komisija konstatuje da, osim debitanta, 5 od 6 autora koji su dobili sredstva na ovom konkursu imaju 1 ili više uspešnih dugometražnih filmova iza sebe (u pogledu gledanosti, festivalskih nastupa i nagrada).

3. Ocena producenta

- izvodljivost projekta (složenost, budžet, termini)

Komisija konstatuje da je izvodljivost projekta bila jedna od najtežih stvari za ocenu na ovom konkursu obzirom na vrlo nizak kvalitet producentskih eksplikacija.

Od 39 projekata

9 projekata ima producentsku eksplikaciju koja se svodi na to da je tema "značajna" (u jednom projektu je dokument čak naslovljen "producentska motivacija" što možda objašnjava ovo nerazumevanje suštine producentske eksplikacije)

16 projekata u producentskoj eksplikaciji nije imalo nikakav plan plasmana filma. Ostali projektu navode "svetske festivale", bioskope u zemlji i inostranstvu, ili domaće i strane televizije, bez preciziranja ciljnih medija ili festivala, što ukazuje na nedovoljno poznavanje tržišta ili nedovoljno razrađenu festivalsku i distributersku strategiju. **3 projekta** su podnela ugovore odnosno pisma namere sa distributerima, ali sa izuzetkom **1 projekta** koji spominje stvaranje online platforme i edukativnog sadržaja, i **1 projekta** koji se opisuje kao cross media, ne vidi se kreativno razmišljanje u distribuciji.

Komisija predlaže Filmskom centru Srbije da za buduće konkurse usvoji model producentske eksplikacije koja će sadržati: faze i potrebe projekta u svakoj fazi (razvoj, snimanje, postprodukcija), operativni plan snimanja (do sada snimljeno, i ono što predstoji za snimanje), vremenski plan realizacije filma, ekipa filma, arhivske potrebe filma i strategija njihovog rešavanja, finansiranje projekta, strategija marketinga i plasmana filma.

Komisija konstatuje da uz slabo razrađene producentske eksplikacije postoji i manjak dopunske dokumentacije. Tek **10 projekata** je uz producentsku eksplikaciju priložilo dokumentaciju kojom potvrđuje saglasnost glavnih likova odnosno sagovornika, dozvole za upotrebu arhivskih materijala i muzike, ili pak institucionalnu podršku projektu. Takođe, u velikom broju slučajeva nedostaje dokumentacija koja dokazuje potvrđena ili najavljena finansijska sredstva.

BUDŽET

Napominjemo da je od ovog konkursa uvedena funkcija supervizora produkcije za dokumentarni film. Supervizor je uradio reviziju užeg izbora projekata, ocenjujući pre svega njihove budžete i finansijske planove. Utvrđeno je da nekoliko projekata ima neopravdano visoke honorare za autore i saradnike, kao i veliki broj članova ekipe čije učešće nije neophodno ili opravdano.

Komisija konstatuje da je čak **7 projekata** u sinopsisu, odnosno rediteljskoj eksplikaciji, navelo upotrebu arhivskog materijala (ili inserata iz igranih filmova) a da u budžetu nisu imali predviđenu stavku za kupovinu/licenciranje arhivskog materijala što je ozbiljan propust.

Komisija podseća da je u okviru preporuka udruženja dokumentarista Srbije (DokSrbija) predloženo da se dugometražni dokumentarni filmovi finansiraju u iznosu od 30-35% budžeta, a da praksa Evropske komisije ne preporučuje da izvori finansiranja iz javnih sredstava prelaze 50% u budžetu.

S tim u vezi komisija konstatuje da je od 39 projekata

10 projekata tražilo od FCS sredstva u iznosu koji ne prelazi 40% budžeta filma

8 projekata tražilo od FCS sredstva u iznosu koji prelazi 40% budžeta filma

8 projekata tražilo od FCS sredstva u iznosu koji prelazi 50% budžeta filma

7 projekata tražilo od FCS sredstva u iznosu koji prelazi 60% budžeta filma

2 projekta tražilo od FCS sredstva u iznosu koji prelazi 70% budžeta filma

3 projekta tražilo od FCS sredstva u iznosu koji prelazi 80% budžeta filma

1 projekat tražio od FCS sredstva u iznosu koji prelazi 90% budžeta filma

*Sumirajući statistiku projekata koji su ovim konkursom dobili sredstva, konstatuje se da prosek dodeljenih sredstava za nagradjene projekte iznosi 30%.

- stručni i finansijski kredibilitet

AUTORSKA PRAVA

Od 39 projekata

12 projekata je podnelo dokaz o regulisanim autorskim pravima, odnosno ugovor sa autorom o prenosu prava na scenario i realizaciju projekta. Kako ostali projekti nisu podneli ovaj ugovor, komisija predlaže Filmskom Centru Srbije da vrati kao obavezani deo konkursne dokumentacije overenu izjavu autora kojom daje saglasnost producentu za učešće na projektu.

Problematično je što je na jednom projektu autor preneo autorska prava na dva različita producenta u dve različite zemlje, a na drugom projektu je producent potpisao ugovor sa autorom kao ugovor o poslovno-tehničkoj saradnji, umesto ugovora o autorskom delu.

IZVORI FINANSIRANJA

Od 39 projekata

7 projekata nije podnelo finansijski plan, a **2 projekta** su finansijski plan razumela kao budžet.

9 projekata u finansijskom planu navodi učešće autorskog tima odricanjem od honorara. Iako je ova praksa standardna u svetu igranog filma (u kome postoji veća verovatnoća da se prihodima od filma isplate honorari), komisija izražava zabrinutost da se ovakvim finansijskim planiranjem ne obezbeđuje trajna osnova za kontinuiranu izgradnju profesionalnih karijera u dokumentarnom filmu.

6 projekata navodi u finansijskom planu konkurisanje na drugim fondovima Ministarstva Kulture ili na ukinutom fondu za postprodukciju, što nije moguće.

9 projekata u finansijskom planu navodi sponzorstva privrede, samo **3 projekta** navode konkretne firme, a **nijedan** nije podneo pismo kao dokaz.

2 projekta su pogrešno razumevši odrednicu "očekivani priliv sredstava", navela projekciju prihoda filma u fazi distribucije.

1 projekat ima pismo namere od RTS, iako nekoliko njih navodi RTS u svom finansijskom planu.

1 projekat kao jedan od izvora finansiranja navodi sprovođenje crowdfunding kampanje.

1 projekat u finansijskom planu navodi filmske podsticaje (incentives).

- učešće međunarodnih koproducenta u projektu

Od 39 projekata

(**9 projekata** kako je već konstatovano nije podnelo finansijski plan)

11 projekata finansijskim planom predviđa samo domaće izvore finansiranja (koji se kreću od sponzorstava, donacija, fondova gradova i pomoći stranih ambasada).

4 projekta navode u finansijskom planu 'potencijalnu regionalnu koprodukciju' ne navodeći čak ni ime partnerske producerske kuće, niti potencijalne zemlje koproducenta.

5 projekata navode u finansijskom planu regionalnu koprodukciju (Makedonija, Hrvatska, BiH, Slovenija) i prilažu pismo od koproducentnog partnera koji potvrđuje nameru odnosno potpisan deal memo.

3 projekta navode u finansijskom planu potencijalnu koprodukciju sa zemljama izvan regiona (Nemačka, Engleska) ne navodeći čak ni da li su stupili u kontakt sa nekom producerskom kućom.

4 projekta navode u finansijskom planu koprodukciju sa zemljama izvan regiona i prilažu pismo od koproducentnog partnera koji potvrđuje nameru odnosno potpisan deal memo.

Komisija skreće pažnju da od 39 projekata, samo **3 projekta** u svom finansijskom planu i producerskoj eksplikaciji navode nameru da konkurišu na fondovima Evropske komisije (MEDIA-Creative Europe i EURIMAGES) kojima je Srbija pristupila i plaća doprinos, što ukazuje na preku potrebu za dodatnom edukacijom o ovim fondovima.

Komisija iskazuje volju da nakon zakonskog roka objave rezultata konkursa održi 'otvorena vrata' za individualne konsultacije sa producerskim i autorskim timovima koji imaju želju da od komisije dobiju povratnu informaciju.